

Registratie en analyse inzet onvrijwillige zorg ViVa! Zorggroep, eerste helft 2020

Inleiding

In januari 2020 is de Wet zorg en dwang in werking getreden met als uitgangspunt geen onvrijwillige zorg, tenzij...Het eerste jaar van de Wet zorg en dwang wordt beschouwd als een overgangsjaar, waarbij ViVa! Zorggroep de wet fasegewijs invoert: we starten in de accommodaties (voormalige Bopz locaties), daarna de locaties en tot slot in de wijkzorg. De Wet zorg en dwang is gekomen in plaats van de Wet BOPZ en kent de verplichting van registratie van onvrijwillige zorg.

Registratie onvrijwillige zorg

Onder de Wet zorg en dwang wordt ieder half jaar de registratie van onvrijwillige zorg voorzien van een analyse aangeleverd aan de IGJ. Aangezien organisaties en ECD leveranciers nog niet klaar zijn voor de registratie van onvrijwillige zorg, hebben VWS en IGJ toegestemd dat organisaties over de eerste helft van 2020 geen digitaal overzicht hoeven te verstrekken en geen analyse van gegevens met betrekking tot onvrijwillige zorgverlening.

Wel hebben zij organisaties gevraagd een analyse op te stellen van de verlening van onvrijwillige zorg in het eerste helft van het jaar en deze op de organisatie website te plaatsen. Op basis van de data die ViVa! Zorggroep registreert onder de Bopz is daarom dit verslag gemaakt waarin een overzicht gegeven wordt van de inzet van middelen en maatregelen binnen ViVa! Zorggroep als geheel en op de locaties.

Vrijheidsbeperkende maatregelen

Onder de wet Bopz werden vrijheidsbeperkende maatregelen vastgelegd. ViVa! Zorggroep registreerde deze ook als ze op vrijwillige basis ingezet werden, ongeacht een somatische of psychogeriatrische indicatie. Alleen maatregelen die onder dwang genomen moeten worden, zijn in de Bopz registratie apart vermeld.

Onder de Wet zorg en dwang hoeft alleen onvrijwillige zorg gerapporteerd te worden aan cliënten met een PG/VG indicatie of aanverwante aandoening. Daarentegen omvat het begrip onvrijwillige zorg een breder pallet dan alleen de vrijheidsbeperkende maatregelen onder de Bopz. Onderstaand overzicht is daarom nog geen rapport die vergelijkbaar is met de Onvrijwillige Zorg registratie zoals we die over de tweede helft van 2020 publiceren, maar geeft wel een goed beeld van de ingezette middelen en maatregelen binnen ViVa! Zorggroep. De data die zijn gebruikt betreffen onze cliënten met behandeling (somatisch en psychogeriatric), waarbij vrijheidsbeperkende maatregelen zijn toegepast. Per onderdeel wordt een korte toelichting gegeven en erbij vermeld hoe de cijfers zich verhouden tot de Wet zorg en dwang registratie.

Overzicht VBM Q1 en Q2 2020

	Q1 en Q2 2020
Unieke cliënten met VBM	484
Totaal VBM	863
Mechanisch	300 (35%)
Elektronisch	477 (55%)
Psychofarmaca	27 (3%)
Overig	59 (7%)
Dwang of verzet	5
M&M Bopz-afdelingen	464 (54%)

Tabel 1

In totaal zijn er in de eerste helft van 2020 aan 484 unieke cliënten met een behandelindicatie 863 middelen en maatregelen ingezet. Ook sensoren en bedhekken die met toestemming of op verzoek van de cliënt ingezet worden, zijn hier nog steeds in meegeteld. Onder de Wet zorg en dwang vindt de registratie van vrijwillige maatregelen niet meer plaats. De meeste middelen en maatregelen zijn van elektronische aard (55%), zoals de inzet van domotica. 35% van de ingezette middelen zijn mechanisch, waaronder bedhekken. Van alle ingezette middelen en maatregelen wordt ruim de helft (54%) toegepast op cliënten die onder de Bopz/Wet zorg en dwang vallen. Op 5 maatregelen na, zijn in de eerste helft van 2020 alle ingezette maatregelen ingezet met een 'VBM akkoord'. Dat wil zeggen dat er geen sprake is van verzet of dat er instemming is van de cliënt of zijn vertegenwoordiger.

Hieronder volgt een korte toelichting per categorie.

Dwang en middelen en maatregelen Q1 en Q2-2020

	Bedhekken omhoog	GPS	Optische sensoren	Psycho farmaca (als VBM)	Romper/hansop	Eind totaal
Heemswijk					1	1
Dwang					1	1
Meerstate	1	1	1	1		4
Dwang				1		1
Middelen of maatregelen	1	1	1			3
Eindtotaal	1	1	1	1	1	5

Tabel 2

In de eerste helft van 2020 zijn binnen ViVa! Zorggroep 5 onvrijwillige middelen of maatregelen ingezet: 1x bedhekken omhoog, 1 x een verplichte GPS-tracker, 1 x optische

sensoren die ondanks verzet ingeschakeld worden, 1 x toedienen van psychofarmaca onder dwang en 1 x dragen van een hansop/romper ondanks verzet hiertegen. De registratie onder 'dwang' en de status 'middelen of maatregelen' is vergelijkbaar met onvrijwillige zorg.

We houden er rekening mee dat het aantal ingezette onvrijwillige maatregelen in de praktijk hoger is. De Wet zorg en dwang stimuleert een grotere bewustwording van wat wel of geen verzet is en hanteert een breder begrip van onvrijwillige zorg. Het effect kan dan zijn dat er meer situaties zijn van onvrijwillige zorg, waarbij -voordat dit uitgevoerd wordt- het stappenplan gevolgd wordt.

Mechanische middelen en maatregelen per locatie Q1 en Q2-2020:

Rijlabels	Ballendecken	Bedbeugel	Beddekken omhoog	Extra laag bed	Kantelstoel	Romper/hansop	Tafelblad	Tentbed	Valmat (naast het bed)	Eindtotaal
Boogaert			11	10					1	22
Breepeper			2	1		2				5
Cameren			14	4		1				19
Elsanta		2	8	2					1	13
Forum II			17							17
Geesterheem			7	1						8
Heemswijk		2	15	12		16	1	1	5	52
Huis ter Wijck	1	3	14	8		2			1	29
Lommerlust			7							7
Meerstate		17	24	7	1	2	5		8	64
Santmark			3	4		1			2	10
Sint Agnes			14	5		2	4		2	27
Waterrijck			3	3		1			2	9
Westerheem			11	1		1	3		2	18
Eindtotaal	1	24	150	58	1	28	13	1	24	300

Tabel 3

Het overzicht mechanische middelen en maatregelen omvat alle middelen die een cliënt met een somatische of PG aandoening in zijn bewegingsvrijheid van ledematen kunnen beperken. Deze worden in overleg of op verzoek van de cliënt ingezet, vaak ter comfort of veiligheid.

Onder de Wet zorg en dwang zijn het met name de mechanische maatregelen die ingezet worden bij 'ter zake wilsonbekwame cliënten', die extra zorgvuldig getoetst moeten worden volgens het stappenplan. Cliënten die wel instemmen met een maatregel, maar niet goed zelf kunnen inschatten wat de risico's of gevolgen kunnen zijn, worden zo extra beschermd. Hoewel we de cijfers niet kunnen corrigeren op het aantal wilsonbekwame cliënten, geeft dit

wel een idee dat er binnen de categorie vrijwillige zorg veel stappenplannen doorlopen gaan worden.

Elektronische middelen en maatregelen per locatie Q1 en Q2-2020:

De elektronische middelen en maatregelen die geregistreerd zijn, zijn bijna altijd met toestemming van de cliënt ingezet. Onderstaande tabel geeft een beeld van de intensieve inzet van domotica binnen ViVa! Zorggroep. De verwachting is dat we in de toekomst steeds meer domotica inzetten om de bewegingsvrijheid van mensen met een dementie te vergroten in plaats van te beperken.

Rijlabels	Akoestische bewaking	Belmat	Bewegingsmelder	Biometrie	Camera	Chip	Dwaaldetectie	GPS	Leef- of loopcirkels	Opsta alarmering in stoel	Optische sensoren	Verlaten kamer	Eindtotaal
Boogaert			1								21		22
Breepeper	1		7				1	1					10
Cameren		1	14				1				11		27
Elsanta			19					3			4		26
Forum II			3										3
Geesterheem			8		4				2		4		18
Heemswijk	1	2	79	2	1	8	47	2	19	1	14		176
Huis ter Wijck			27								5		32
Lommerlust			7					1			2		10
Meerstate	1		38		3		1	3		2	22	1	71
Santmark			12								7		19
Sint Agnes			17				1				3		21
Waterrijck			8					1			12		21
Westerheem		1	14					2			4		21
Eindtotaal	3	4	254	2	8	8	51	13	21	3	109	1	477

Tabel 4

Psychofarmaca

In de eerste helft van 2020 is 27 keer psychofarmaca ingezet als een vrijheidsbeperkende maatregel, waarvan 1x als dwangmaatregel en de overige inzet is met toestemming van de cliënt of zijn vertegenwoordiger of zonder verzet van de cliënt. Onder de Wet zorg en dwang gaat de langdurige inzet van psychofarmaca, als deze afwijkt van de betreffende richtlijn, altijd kritisch geëvalueerd worden in het stappenplan.

Rijlabels	Psychofarmaca (als VBM)	Eindtotaal
Heemswijk	5	5
Huis ter Wijck	10	10
Meerstate	2	2
Sint Agnes	3	3
Waterrijck	7	7
Eindtotaal	27	27

Overigen Q1 en Q2-2020

Er zijn in totaal 59 overige maatregelen ingezet. Het gaat dan meestal om maatregelen waarbij de cliënt iets moet doen of nalaten. In veel gevallen gaat het om een kast die op slot gedaan wordt. Maar ook het in beheer nemen van een aansteker, een kijkgaatje in de deur of het verbergen van medicatie in de vla, worden hieronder verstaan.

Dit type maatregelen – cliënt moet iets doen of nalaten- wordt straks expliciet benoemd in de Wet zorg en dwang. Onder de Bopz werd vooral gekeken naar therapeutische maatregelen en speelden deze beperkende maatregelen geen echte rol. Dit wordt anders onder de Wet zorg en dwang. Bij de implementatie van de Wet zorg en dwang worden deze maatregelen getoetst of er toch geen sprake is van verzet. Bij verzet vallen deze maatregelen onder onvrijwillige zorg waarbij het stappenplan gevolgd moet worden.

Rijlabels	Overige M&M
Boogaert	3
Breepeper	1
Cameren	2
Heemswijk	40
Huis ter Wijck	1
Meerstate	6
Santmark	1
Sint Agnes	1
Waterrijck	3
Westerheem	1
Eindtotaal	59

Hoe werkt ViVa! Zorggroep aan terugdringen van onvrijwillige zorg?

Uit de WLZ (Wet Langdurige Zorg) uitvraag 2019, blijkt dat alle teams aangeven dat als er vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet worden, dit altijd in overleg gaat met andere disciplines zoals een arts, psycholoog of ergo/fysiotherapeut. Ook de cliënt zelf of familie wordt betrokken bij de inzet van deze middelen of maatregelen. De maatregelen worden kritisch ingezet.

Periodieke evaluatie met alle betrokkenen geeft aan of ze nog nodig zijn, of dat er alternatieven gewenst zijn. Ook blijkt een aantal specifieke interventies goede resultaten te hebben op de afbouw van vrijheidsbeperkende maatregelen: gedragsvisites van de arts e/o psycholoog op PG afdelingen; focus op de wensen en behoeftes van cliënten in relatie tot veiligheid bespreken en het zoeken van alternatieven, vaak in gesprek met cliënt of familie. Dit sluit aan op de Wet zorg en dwang, waarin zoveel als mogelijk gezocht wordt naar alternatieven die aansluiten op de wensen en behoeftes van de cliënt.

In de eerste helft van 2020 is ViVa! Zorggroep gestart met het scholen van medewerkers op de regels en de bedoeling van de Wet zorg en dwang. Medewerkers leren beter onvrijwillige zorg herkennen en er wordt gewerkt met stappenplannen indien overwogen wordt tot het inzetten van onvrijwillige zorg. De implementatie van de wet wordt gekoppeld aan het programma waardigheid en Trots dat ViVa! Zorggroep over alle locaties uitrolt. Wij gaan er daarbij vanuit dat als we de cliënt goed (leren) kennen het geven van zorg die wenselijk en vrijwillig is of het vinden van alternatieven voor onvrijwillige zorg, vergemakkelijkt. Zorgverantwoordelijken krijgen een scholing van 3 dagdelen aangeboden, er worden workshops op locaties gegeven voor alle medewerkers die betrokken zijn bij zorg, welzijn en horeca en services. De behandelaars van ViVa! Zorggroep hebben ook een scholing gehad. Door de corona periode moesten veel scholingen en workshops helaas uitgesteld worden tot na de zomer. De implementatie van de Wet zorg en dwang is daarmee vertraagd tot ca. 4 maanden. Ondanks de vertraging werken wij hard en met veel plezier door aan het ten uitvoer brengen van de Wet zorg en dwang binnen ViVa! Zorggroep.

Commissie Vrijheid en Veiligheid ViVa! Zorggroep, september 2020

Reactie Centrale Cliëntenraad

De CCR heeft uw verslag 'Registratie en analyse inzet onvrijwillige zorg ViVa! Zorggroep' in haar vergadering van 14 oktober besproken. Graag delen wij u hierbij de reactie van de vergadering mee:

De CCR heeft het rapport gelezen en is van mening dat er prudent en zorgvuldig met de Wet Zorg en Dwang wordt omgegaan door ViVa! Zorggroep. Daar waar tóch dwang wordt toegepast is het uitgangspunt de noodzakelijkheid voor de veiligheid van de cliënt geweest. Er wordt goed aandacht besteed aan het opleiden van personeel. De CCR geeft dan ook een positief advies af.

De indruk bestaat dat er ook aan kleine dingen wordt gedacht en dat er zorgvuldig mee wordt omgegaan.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zien graag over een half jaar de volgende rapportage van u tegemoet.

Met vriendelijke groet,

De Centrale Cliëntenraad ViVa! Zorggroep
Mevr. Drs. H.P.M. Velu, voorzitter